

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра гідробіології та іхтіології

Кафедра гідробіології та іхтіології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету тваринництва та водних біоресурсів

Руслан КОНОНЕНКО

16 травня 2024 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри гідробіології та іхтіології
Протокол №10 від «13» травня 2024 р.

Завідувачка кафедри

Наталія РУДИК-ЛЕУСЬКА

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП Водні біоресурси та аквакультура
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Гарант ОП

Наталія РУДИК-ЛЕУСЬКА

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОХОРОНА ГІДРОБІОРЕСУРСІВ»**

Галузь знань 20 – Аграрні науки та продовольство»

Спеціальність 207 «Водні біоресурси та аквакультура»

Освітня програма Водні біоресурси та аквакультура

Факультет тваринництва та водних біоресурсів

Розробник: зав. кафедри, к.б.н., доцент Наталія РУДИК-ЛЕУСЬКА

(посада, наукова ступінь, вчене

звання)

Київ – 2024 р.

Опис навчальної дисципліни «Охорона гідробіоресурсів»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступень	
Освітній ступінь	<i>Магістр</i>
Спеціальність	<i>207 «Водні біоресурси та аквакультура»</i>
Освітня програма	<i>Водні біоресурси та аквакультура</i>

Характеристика навчальної дисципліни

Вид	Вибіркова
Загальна кількість годин	<i>150</i>
Кількість кредитів ECTS	<i>5</i>
Кількість змістовних модулів	<i>3</i>
Курсовий проект (робота)	<i>Не передбачено</i>
Форма контролю	<i>Екзамен</i>

Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти

	Денна форма здобуття вищої освіти	Заочна форма здобуття вищої освіти
Курс (рік підготовки)	<i>2</i>	<i>2</i>
Семестр	<i>3</i>	<i>3</i>
Лекційні заняття	<i>30 год.</i>	<i>2 год.</i>
Практичні, семінарські заняття	-	-
Лабораторні заняття	<i>30 год.</i>	
Самостійна робота	<i>90 год.</i>	<i>148 год.</i>
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	<i>6</i>	

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета: є вивчення основних принципів та способів охорони, відтворення та використання водних живих ресурсів у водоймах різного типу.

Завдання: є ознайомлення з основними положеннями з регулювання відносин у галузі охорони, відтворення та реалізації водних біоресурсів, встановлення основних принципів регулювання та управління рибогосподарською діяльністю в межах території України у внутрішніх рибогосподарських водних об'єктах, територіальних водах, виключній (морській) економічній зоні України та на континентальному шельфі.

Набуття компетенцій:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні задачі і проблеми дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері водних біоресурсів та аквакультури.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК-2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

- ЗК-4. Здатність приймати обґрунтовані рішення;
- ЗК-5. Прагнення до збереження навколишнього природного середовища;
- ЗК-6. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
- ЗК-7. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК-1. Здатність аналізувати екологічні параметри гідроекосистем природних та штучних середовищ та антропогенні впливи на нього на основі критичного осмислення проблем у галузі аграрних наук та продовольства та на межі галузей знань.

СК-2. Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі водних біоресурсів та аквакультури у широких або мультидисциплінарних контекстах

СК-6. Здатність виявляти та використовувати фізіолого- біохімічні зміни, що відбуваються в організмі гідробіонтів забезпечення ефективності рибницьких технологічних процесів у водних біоресурсах та аквакультури.

СК-7. Здатність здійснювати заходи із охорони водних біоресурсів і збереження здоров'я риб та запобігання їх масового захворювання.

СК-10. Здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем водних біоресурсів та аквакультури до фахівців і нефаківців, зокрема до осіб, які навчаються. **Програмні результати навчання (ПРН):**

ПРН01. Мати спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері водних біоресурсів та аквакультури і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень;

ПРН-0. Вільно презентувати та обговорювати усно і письмово результати досліджень та інновацій, інші питання професійної діяльності державною та іноземною мовами;

ПРН04. Приймати ефективні рішення, брати відповідальність та працювати в критичних умовах під час виконання виробничих, технологічних та наукових задач водних біоресурсів та аквакультури, аналізувати та інтегрувати альтернативи, оцінювати ризики та імовірні наслідки;

ПРН05. Розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти з проблем водних біоресурсів та аквакультури та дотичні до неї міждисциплінарні проекти з урахуванням виробничих, правових, економічних та екологічних аспектів;

ПРН06. Застосовувати сучасні методи моделювання, цифрові технології та спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язання виробничих, технологічних і наукових проблем у сфері біоресурсів та аквакультури;

ПРН09. Ідентифікувати види водних біоресурсів оцінювати їх чисельність та біомасу та здійснювати прогнозування запасів та обсягів вилову об'єктів водних біоресурсів та аквакультури.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

- повного терміну денної (заочної) форми навчання:

Тема 1. Предмет, ціль, об'єкти та основні принципи охорони водних біоресурсів

Організаційно-правові питання охорони біоресурсів водоймищ

1.1. Вступ

1.2. Організація охорони рибних запасів. Система і компетенція органів охорони рибних ресурсів

1.3. Методи правової охорони рибних ресурсів

Тема 2. Природоохоронне законодавство в Україні. Природно-заповідний фонд України.

Природоохоронні документи. Структура органів рибоохорони

2.1. Характеристика природно-заповідних територій

- 2.2. Програмно-цільовий метод планування природоохоронної діяльності
- Тема 3. Водне господарство України. Система охорони навколишнього природного середовища
- 3.1 Водний фонд України важливий природній ресурс
- 3.2 Використання води та її забруднення
- 3.3 Система охорони навколишнього природного середовища
- Тема 4. Охорона рибогосподарських водойм від забруднення та інших шкідливих впливів
- 4.1 Джерела забруднення внутрішніх водойм
- 4.2 Способи боротьби з забруднюванням водойм
- 4.3 Правова охорона рибогосподарських водойм від забруднення
- Тема 5. Охорона водних живих ресурсів та біологічні основи регулювання рибальства
- 5.1 Основи правової охорони
- 5.2 Принципи правової охорони
- 5.3 Природоохоронні об'єкти
- Тема 6. Принципи захисту риб та їх молоді від попадання до водозабірних споруд
- 6.1 Перевірка рибозахисних споруд
- 6.2 Класифікація рибозахисних споруд
- 6.3 Документи і статті згідно яким здійснюється контроль за експлуатацією водозабірних споруд
- Тема 7. Природоохоронні заходи
- 7.1 Проблемні рівні на основі принципу організації живої матерії
- 7.2 Основні типи антропогенних чинників, що несприятливо впливають на природні співтовариства
- 7.3 Основні методи оцінки якості води
- Тема 8. Стан водних ресурсів України
- 8.1 Характеристика Водного фонду України
- 8.2 Внутрішньо-регіональна забезпеченість водними ресурсами в Україні
- Тема 9. Водне господарство України
- 9.1 Загальна характеристика Водного господарства в Україні
- 9.2 Види класифікацій за цілями використання води
- 9.3 Характеристика основних елементів; завдання, принципи та особливості водного господарства України
- 9.4 Основні проблеми водного господарства України та шляхи їх вирішення
- Тема 10. Охорона біоресурсів океанів і морів. Юридичні аспекти охорони морських гідробіонтів
- 10.1 Охорона морського середовища в Україні
- 10.2 Контроль за станом морів і океанів в Європейському союзі
- 10.3 Стан і контроль за запасами вод Світового океану
- 10.4 Охорона світового океану

Назва змістовних модулів і тем	Кількість годин													
	Денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	лаб	пр.	інд.	с.р.		л	лаб	пр.	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовний модуль 1. <i>Загальні положення організації охорони гідробіоресурсів</i>														

Тема 1. Предмет, ціль, об'єкти та основні принципи охорони водних біоресурсів Організаційно-правові питання охорони біоресурсів водоймищ	1	9	2	2			5	7	2				5
Тема 2. Природоохоронне законодавство в Україні. Природно-заповідний фонд України. Природоохоронні документи. Структура органів рибоохорони	2	9	2	2			5	5					5
Разом за змістовний модуль 1.		18	4	4			10	17	2				10
Змістовний модуль 2. Система охорони природного навколишнього середовища													
Тема 3. Водне господарство України. Система охорони навколишнього природного середовища	3	14	2	2			10	14					10
Тема 4. Охорона рибогосподарських водойм від забруднення та інших шкідливих впливів	4	14	2	2			10	14					10
Тема 5. Охорона водних живих ресурсів та біологічні основи регулювання рибальства	5	14	2	2			10	14					10
Тема 6. Принципи захисту риб та їх молоді від попадання до водозабірних споруд	6	9	2	2			5	9					5
Разом за змістовний модуль 2		51	8	8			35	51					35
Змістовний модуль 3. Правове регулювання охорони гідробіонтів													
Тема 7. Природоохоронні заходи	7	14	2	2			10	14					10
Тема 8. Стан водних ресурсів України	8	14	2	2			10	14					10
Тема 9. Водне господарство України	9	29	7	7			15	9					5
Тема 10. Охорона біоресурсів океанів і морів. Юридичні аспекти охорони морських гідробіонтів	10	24	7	7			10	14					10
Разом за змістовний модуль 3	5	81	18	18			45	51					40
Усього годин		150	30	30	0	0	90	150	2	0	0	0	148

3. Теми лабораторних робіт

№ з/п	Назви теми	Кількість годин
1	Основна структура Міністерства екології та природних ресурсів України	2
2	Основні напрями роботи і завдання Міністерства екології та природних ресурсів України	2
3	Водогосподарські комплекси (ВГК), їх компоненти та формування	2
4	Водосховища і їх роль в комплексному використанні водних ресурсів	2
5	Гідротехнічні споруди. Рибопропускні споруди України	2
6	Структура гідротехнічної оцінки водойм	2
7	Охорона гідробіоресурсів океанів і морів	2

8	Розрахунок збитків внаслідок порушення правил рибальства	2
9	Перевірка рибозахисних споруд	7
10	Перевірка реалізації риби інших водних живих ресурсів	7
Всього		30

4. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Природоохоронна в Україні	2
2	Державний контроль за використанням і охороною водних об'єктів	2
3	Характеристика основних категорій водних об'єктів	2
4	Основні сфери роботи Міністерства екології та природних ресурсів України	2
5	Головна державна екологічна інспекція	2
6	Рибний патруль України	2
7	Природоохоронні території України	2
8	Національні природні парки	2
9	Природні парки	2
10	Пам'ятки природи	2
11	Природні заповідники	2
12	Штучні заповідники України	2
13	Водокористувачі України	2
14	Матеріально-технічна база користувачів	2
15	Цілі водокористування	2
16	Умови надання водних об'єктів у користування	2
17	Способи користування води.	2
18	Дія водокористування на водні об'єкти	2
19	Добове регулювання водосховищ	2
20	Тижневе регулювання водосховищ	2
21	Сезонне регулювання водосховищ	2
22	Річне регулювання водосховищ	2
23	Багаторічне регулювання водосховищ	2
24	Охорона Київського водосховища України	2
25	Охорона Канівського водосховища України	2
26	Охорона Кременчуцького водосховища України	2
27	Охорона Дніпровського водосховища України	2
28	Охорона Запорізького (Кам'янського) водосховища України	2
29	Охорона Каховського водосховища України	2
30	Негативні наслідки при створенні водосховищ (ВДХ) та їх система заходів для збільшення рибопродуктивності	2
31	Зміна температури і льодового режиму річок як негативне явище для водосховищ	2
32	Зміна гідрохімічного режиму для водосховищ.	2
33	Значення цвітіння води для водосховищ	2
34	Екранні рибозагороджувачі	2
35	Фізіологічні рибозагороджувачі.	2

36	Рибовідвідні (інженерно-екологічні) канали	2
37	Рибовідгороджуючі (екологічні) споруди	2
38	Охорона гідробіонтів при гідробудівництві. Склад гідроекологічної оцінки	2
39	Антропогенний вплив на природу океанів і морів	7
40	Охорона Світового океану	7
Разом		90

5. Засоби діагностики результатів навчання:

- екзамен;
- модульні тести;
- захист лабораторних робіт.

6. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (лабораторні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання завдань).

7. Методи оцінювання.

- екзамен;
- усне або письмове опитування;
- модульне тестування;
- захист лабораторних робіт;
- презентації та виступи на наукових заходах.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти. Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 22.12.2023 р. протокол №6).

Рейтинг здобувача вищої освіти	Оцінка національна та результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

9 Навчальне – методичне забезпечення

- Електронний навчальний курс «Охорона гідробіонтів»: <https://elearn.nubip.edu.ua/mod/assign/view.php?id=173131> - конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);

- Лобанов І.А. Основи рибоохорони; Практикум /І.А. Лобанов, Ю.В.Пилипенко, П.Г.Шевченко, О.Е. Довбиш, Д.І.Лобанов. Херсон: Грінь Д.С., 2011. 356 с.
- Основи рибоохорони та рибогосподарське законодавство: Монографія / І.Ю.Бузевич, Д.С. Христенко, Г.О. Котовська. К.: Фітосоціоцентр, 2012. 176 с.
- Сербов М.Г. Навчальний посібник «Нормативно-правове та законодавче забезпечення в Україні спортивного і любительського рибальства та створення культурних рибних господарств» для студентів денної форми навчання, напрям підготовки 090201 «Водні біоресурси та аквакультура», освітньо-кваліфікаційний рівень підготовки «спеціаліст»/ Сербов М.Г. Одеса, ОДЕКУ, 2013. 345 с.
- Глебова Ю.А. Основи рибоохорони. Методичні вказівки Київ. 2017. 252 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. *Водний кодекс України. Київ, 2004*
2. *Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (№ 198IV від 24.10.2002).*
3. *Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 41, ст. 546, введений в дію Постановою Верховної Ради № 1268- 12 від 26.06.91, ВВР 1991, № 41, ст. 547.*
4. *Закон України «Про тваринний світ» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 14, ст. 9*
5. *Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» 8 липня 2011 рок № 3677-VI. 5. Кодекс України про адміністративні правопорушення// Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122, введений в дію. Постановою Верховної Ради Української РСР № 8074-10 від 07.12.84, ВВР 1984, додаток до№ 51, ст.1123.*
6. *Методика розрахунку збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення правил рибальства та охорони водних живих ресурсів, затверджена Наказом Міністерства аграрної політики України, Міністерства охорони навколишнього природного середовища України 12.07.2004 № 248/273*
7. *Положення про Державну інспекцію охорони, відтворення водних живих ресурсів та регулювання рибальства (Наказ №198 від 12.05.2005).*
8. *Порядок проведення рибоохоронних рейдів і дій інспекторів органів рибоохорони при виявленні порушень правил рибальства, затверджений наказом Держкомітету рибного господарства України від 06.12.99р. №158.*
9. *Правила любительського і спортивного рибальства (затверджені наказом Держкомрибгоспу України №19 від 15.02.99, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 28 квітня 1999 р. за №269/3562) (Із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства аграрної політики України від 01.08.2001 № 229 N 224 від 15.06.2004)*
10. *Правила промислового рибальства в рибогосподарських водних об'єктах України (Затверджено наказом Держкомрибгоспу України №33 від 18.03.99, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 25 травня 1999 р. за №326/3619).*
11. *Такси для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконного добування (збирання) або знищення громадянами України, іноземцями та особами без громадянства цінних видів водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах України (Постанова від 21 листопада 2011 р. № 1209).*
12. *Водний кодекс України від 06.06.1995 № 213/95-ВР*
http://darg.gov.ua/zemelnij_kodeks_ukrajini_vid_0_0_0_1174_1.html

13. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III
http://darg.gov.ua/zemelnij_kodeks_ukrajini_vid_0_0_0_1174_1.html
14. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X
http://darg.gov.ua/kodeks_ukrajini_pro_0_0_0_1173_1.html
15. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 № 176/95- ВР
http://darg.gov.ua/kodeks_torgoveljnogo_0_0_0_1172_1.html
16. Закон України від 18 травня 2017 року № 2041-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» (щодо уточнення деяких термінів та понять)»
http://darg.gov.ua/zakon_ukrajini_vid_18_travnja_0_0_0_4855_1.html
17. Закон України «Про виключну (морську) економічну зону України» від 16 травня 1995 року № 162/95-ВР
http://darg.gov.ua/zakon_ukrajini_pro_vikljuchnu_0_0_0_1181_1.html
18. Закон України «Про приєднання України до Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення» від 14 травня 1999 року № 662-XIV
http://darg.gov.ua/zakon_ukrajini_pro_0_0_0_1180_1.html
19. Закон України «Про тваринний світ» від 13 грудня 2001 року № 2894
http://darg.gov.ua/zakon_ukrajini_pro_tvarinnij_0_0_0_1179_1.html
20. Закон України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» від 6 лютого 2003 р. № 486-IV
17. 18. Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 8 липня 2011 р. № 3677
http://darg.gov.ua/zakon_ukrajini_pro_ribu_inshi_0_0_0_1178_1.html
21. Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 8 липня 2011 р. № 3677
http://darg.gov.ua/zakon_ukrajini_pro_ribne_0_0_0_1177_1.html
22. Закон України «Про аквакультуру» від 8 вересня 2012 року № 5293-VI (чинний
3
01.07.2013) http://darg.gov.ua/_zakon_ukrajini_pro_0_0_0_1176_1.html